

ואלו נדרים פרק אחד עשר נדרים

(א) לקמן פ' 5: [על] (ב) [מסופתה פ"א] (ג) [מסות טו: ע"ש] (ד) [מסות פ"ד משנה ג מסות טו:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' לעולם שאני הכא כ"ל ומינות אימא לך נמקח: (ב) רש"י ד"ה ותהא וכו' מתשמישן דהיינו וכו' והוא לה דברים שבין וכו' והיינו דקמיה: (א) ד"ה אלא אי אמרת וכו' ולא הו' בעל בכלל א"כ ב"ע"כ יפר חלקו דקתני היינו לאחור שתתגרש משום דלאמרינן וכו' האילו דלששתתגרש וכו' ובשבתא מתחייב וכו' ומאן דפריך הכי סברה ליה וכו' דלאמרינן ל"ג חתול דף פג: (ד) ד"ה שאני וכו' קא משתירא ליה דלשט א"כ: (ה) ד"ה רבי אלעזר וכו' אלא מהיקשא ג"כ וזכיר משנת דמאי פירש הרב ברטנורה הכי דבעל כל שטותה ע"ה המורה גדולה ולא תרומת מעשר:

תוספות

ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא: כי נדרה נעולה אינו מן היהודים פירוש מתשמישן היהודים משאר יהודים קאמריה ואמאי נריך להפר חלקו והא לא סברה נפשה אלא משאר יהודים: שאני יהודים דבובחא שמתחייבין לאסור עמיה מתשמישן המותר לה דהיינו תשמיש העבד ולקן נריך להפר חלקו ויחית ספרים דגרסי ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא נעולה אינו מן היהודים ליה פירוש קאמריה שרי אסורה תשמיישם בלא נדרה אלא ה"ק נעולה הנאחז מפירות היהודים שלא אהנה מהם אף כי לא אהנה נפשה א"כ הו' עניו נפש דהא אמרינן [על דף פג:] כשאין פרנסתו אלא ממנו יפר דהא ליכא למימר דאמרה קיום נהנה מן הגביות דוקא בעבור שגלה אצל מנה שיקח העבד מהם העבד א"כ אמאי יפר בעבור שמתחייב אפי' ביה לבינה לא הו' כיון שזכור העבד להביא ממנוקו שיריה ה"ר יונה י"ב ויפר לא נעולה אף אחר שגירשה ואמאי תהא נעולה אי היהודים אלא לאו בעל בכלל בריות הוא וכו' אמריה נעולה אינו מן היהודים מתשמישן קאמריה והו' ביה לבינה ושמני שאני דמוכחא מילתא דהאסרה אסרה וכו' נמי בעל לאו בכלל בריות בעלמא הכא הו' בכלל בריות והיינו

איתביה רבא לרב נחמן. דאמר בעל לאו בכלל בריות הוא: ותפאה נעולה מן היהודים. לכשתתגרש אסורה לינשא דהכי קאמרה ונעולה אינו מן היהודים שלא אהנה (ב) מתשמישו דהיינו דומיא דהנחת תשמיישן עלי וכדכר דאמר כל כי האי גוונא חייב נדרה. והשתא מיהדר לאיתווי תיובתא דרב נחמן אי אמרת בשלמא בעל בכלל בריות הוא אהכי יפר חלקו דכי אמרה נעולה אינו מן היהודים הו' בעל בכלל ואיסקר ליה מתשמישן והו' להו דברים שבין לבינה ואהכי יפר כל ומן שהיא ברשותו ולכי נפקא מיניה חייבא נדרה כשאר דברים שבין לבינה היינו דקתני ותהא נעולה מן היהודים לכשתלמא מרשותו של זה שאינה יכולה לינשא לאחרים: אלא אי אמרת דבעל לא הו' בכלל בריות. ותפשוט דכי אמרה ונעולה אינו מן היהודים דלא הו' בעל בכלל (א) משום דלאמרינן נדרי עניו נפש הוא האילו ולכשתתגרש או תתאלמן לא

מוכל להנשא לכל אדם אהכי קרי ליה מהשתא עניו נפש אע"ג דהשתא כל זמן שהיא תחתיו אינו עניו נפש דידה והואיל ועניו נפש אינו אמאי יפר חלקו כשתלמא מתחייב לה נדרה ויפר לה לעולם כשאר נדרי עניו נפש אלא ש"מ דבעל בכלל בריות הוא וזכירם שבינו לבינה הוא. מאן דפריך הכי ס"ל דאי לאו משום דבעל בכלל בריות הוא הו' אמרינא דתשמישן עניו נפש הוא ודלא כרב נחמן דאמר לעיל דתשמישן דברים שבין לבינה הוא אליבא דר' יוסי: שאני הכא דמוכחא מילתא דע' היתרא קאסרה נפשה. כלומר אבעל קאסרה נפשה משום דלדידיה היא דמשתריא אצל לשאר עלמא לא אסריבא למימר דלא קא משתריא (ב) דהכי דאשח איש היא: והשתא צברייתא. דהיך פירקין דבמעשר עניו מני לאיתנווי: ר' אליעזר אומר. וזכירם פירות מעט הארץ בשנה השלישית וכו' להפריש מעשר עניו אינו נריך לקרות עליו שם מעשר עניו דלמעשה ראשון ליכא למיחש דליתי לוי ראייה דלא יהייה עם הארץ וליתבי ליה ולתרומה ליכא למיחש דלא נחשדו עמי הארץ על התרומה דלית בה עון מיתה ומעשר עניו ליכא בשנה השלישית אצל בתרומת מעשר מייחבי דלא למדנו בה עון מיתה אלא (ג) מהיקשא דתרומה גדולה והואיל ולא כתיב בה צפירוש מיתה מש"ה לא לית ע"ה [להיקשא] ולא מפריש ממנה תרומת מעשר ועל (אבות) מעשר עניו אינו נריך לקרות עליו אפילו שם מעשר:

בכלל וצרייתא דמייטין צ"פ דב"ב דייקא נמי הכי דתניא התם ששהא שם שנים עשר חדש אסור ליהנות ממנו ומדקתני לה סתמא משמע ודאי אפילו בא לעיר אחר שגדר אסור צו וכו"כ הרמב"ם ז"ל סתם צ"ט מהלכות נדרים (ה' הלכה ט) כן נ"ל. ואפשר שהרמב"ם ז"ל לא חלק ולא הביאו בהלכותיו אלא ללמוד ממנו שאסור בזני אדם ששה בכלל לשנוי בשעת אמירה אע"פ שאינו בכלל לשנוי בשעת חלות הנדר דהאי דתניא ליתיה בגמרא דילן אצל לאו למוקד על הירושלמי בהלכותיה וצטעמיה אי נמי דירושלמי גופיה לאותם זני אדם ששה בכלל בשעת חלות הנדר פשיטא ליה מלשון זני אדם בגמרא דילן אצל דקול אף דתני אמריה מפיק מדר"ע: איטיביה רבא לרב נחמן וכו' נעולה אינו מן היהודים. שאסרה הגאון תשמיישן קאמרה דהא צלל נדרה ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא למה לה הפרה דהא איהו לא הו' בכלל אסור: שאני הכא דמוכחא מילתא דהיתרא קאסרה נפשה. לעולם בשלמא לאו בכלל בריות הוא אצל הכא כשאוסרת עליה הגאון תשמיישן ואומרת נעולה אינו מן היהודים ע"כ דעתה הו' שהיא בעל בכלל אסורא דהיתרא קאסרה נפשה דצאיסורא למה לה למיסק כבר אסורה ועומדת וכיון דלית לה היתרא אלא בתשמיישן בעלה ע"כ עיקר נדרה הו' לאסור הגאון תשמיישן הלך הכא ודאי ע"כ בעל בכלל בריות הוא. ואיכא נכחי דגרסי ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא נדרי עניו נפש הוא ליפר לה לעולם וה"פ אי אמרת בשלמא דבעל בכלל בריות הוא וכו' אמרה נעולה אינו מן היהודים בעלה נעולה אינו מן היהודים תשמיישן שבה לאסור תשמיישן בעלה המותר לה ועד תשמיישן כל היהודים ומש"ה יפר חלקו בלעד ואם תתגרש תהא נעולה מן היהודים משום דהו' דברים שבין לבינה שאינו מפר לאחרים ועד תשאקנה לעיל [ע"ש:] אלא אי אמרת דבעל לאו בכלל בריות הוא וכו' אמרה נעולה אינו מן היהודים אינו הבעל בכלל א"כ אי אפשר לומר דמתשמיישן קאמרה דהא צלל נדרה ונמי מיתסרא דהנחת תשמיישן אלא ע"כ נעולה אינו מן הגאון תשמיישן קאמרה ר"כ נדרי עניו נפש אינו ויפר לה לעולם דהא אסיקנא צריש פירקין [ע"ש] דמפר בין לעלמנו בין לאחרים דליכא למימר נעולה אינו מן הגאון תשמיישן של יהודים צעודן שלהן קאמרה אצל אי זין להו בעל מותרת בהן דא"כ אמאי יפר חלקו ומפרקין שאני הכא דמוכחא מילתא דהיתרא קאסרה נפשה דנעולה אינו מן היהודים תשמיישן משמע ולא הגאון תשמיישן דבעלמא בעל לא הו' בכלל בריות הכא הו' משום דלאמרינן נדרי עניו נפש הוא האילו ולכשתתגרש או תתאלמן לא

נודר מיורדי היס לאחר שלשים יום כאן אדם שצבעת נדרו הוא מיורדי היס ולאחר מכן קודם שלשים יום נעשה מיוצבי יצבה דתלי ליה האי דינא צפולגתא דר' ישמעאל ור' עקיבא ולידן דק"ל כר' עקיבא אסור צו כיון שהיה מיורדי היס צבעת נדרו וכדכתיבא הו' ירושלמי בהלכות הרמב"ם ז"ל צפרק ארבעה נדרים וכדכתיבא לה נמי לעיל (דף ג.) וכיון דתלי ליה להאי דינא צפולגתא דר' ישמעאל ור' עקיבא מיניה דכי היכי דצאומן שהיו צבעת נדרו יורדי היס ואח"כ נעשו יוצבי יצבה אסור לר' עקיבא ומותר לרבי ישמעאל הכי נמי כי הו' אפכא דהיינו צאומן זני אדם שהיו צבעת נדרו יוצבי יצבה ולאחר מכן נעשו יורדי היס אסור לר' ישמעאל ומותר לר"ע ולפוס האי פירושא דפרש"י לא אמאי האי ירושלמי כגמרא דילן דהא הכא מסקינן דהיינו דבעל לאו בכלל בריות צבעת שגדרה אפי' הכי כשתתגרש

אסורה צו מפני שחזר להיות בכלל בריות אלמא לאו דתני אמריה בלחוד אולינן. וכי תימא רב נחמן מוקי לה למתני' כר' ישמעאל דאילו דתני שעה שגדר חל זה ומש"ה קתני דתתגרש אסורה ליהנות מבעלה ליתא דהא סתם לן תנא כהאי פירקא כר"ע דתני לקמן [פ"א:] אמרה הריני זירה לאחר ל' יום אע"פ שנשאת בתוך שלשים יום אינו יכול להפר אלא ודאי כי קתני דתתגרש אסורה לבעלה אפילו רבי עקיבא מודה בה הלכך להאי פירושא גמרא דילן לא אמאי כירושלמי. ונראה לי דליכא למיסקן בהא אגמרא דזני מערבא כיון דגמרא דילן פליגא עלה דלפוס גמרינן אסור זין צבני אסור שהיו בכלל לשנוי בשעת הנדר זין צבני אדם שהיו בכלל לשנוי לאחר מכן וצבניה דר' עקיבא לא קשיא דהא מלתא כלל משום דהא מילתא תליא בלשון זני אדם ובגמרא דילן סברינן דככלל לשון זני אדם כולוהו בכלל ור"ע צמילתיה דתני דרשא דקראי דייק ליה הכי דלא שייך התם לשון זני אדם כלל וצירושלמי לא סברי הכי אלא סברי דהגורד מיורדי היס ודאי להנכו דהו' יורדי היס צבעת עיקר נדרו קא מכוין ומש"ה לית ליה למידק אלא לידע איוו שעה הו' עיקר נדרו אס שעת האמירה או שעת החלות ומש"ה אמרינן התם דתלי צפולגתא דרבי ישמעאל ור' עקיבא. האי הו' פירושא דירושלמי ומאן דלא מילתא ליה הכי לא סבר ליה מילי. ובגמרא דילן סברינן דלא תליא בהא מלתא כלל אלא בלשון זני אדם שכולן

(דף ט.) המודר הנאה מאנשי העיר וכו' אדם אחד ונשתתה עמם כל ששהא שם שנים עשר חדש אסור ליהנות ממנו ומדקתני לה סתמא משמע ודאי אפילו בא לעיר אחר שגדר אסור צו וכו"כ הרמב"ם ז"ל סתם צ"ט מהלכות נדרים (ה' הלכה ט) כן נ"ל. ואפשר שהרמב"ם ז"ל לא חלק ולא הביאו בהלכותיו אלא ללמוד ממנו שאסור בזני אדם ששה בכלל לשנוי בשעת אמירה אע"פ שאינו בכלל לשנוי בשעת חלות הנדר דהאי דתניא ליתיה בגמרא דילן אצל לאו למוקד על הירושלמי בהלכותיה וצטעמיה אי נמי דירושלמי גופיה לאותם זני אדם ששה בכלל בשעת חלות הנדר פשיטא ליה מלשון זני אדם בגמרא דילן אצל דקול אף דתני אמריה מפיק מדר"ע: איטיביה רבא לרב נחמן וכו' נעולה אינו מן היהודים. שאסרה הגאון תשמיישן קאמרה דהא צלל נדרה ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא למה לה הפרה דהא איהו לא הו' בכלל אסור: שאני הכא דמוכחא מילתא דהיתרא קאסרה נפשה. לעולם בשלמא לאו בכלל בריות הוא אצל הכא כשאוסרת עליה הגאון תשמיישן ואומרת נעולה אינו מן היהודים ע"כ דעתה הו' שהיא בעל בכלל אסורא דהיתרא קאסרה נפשה דצאיסורא למה לה למיסק כבר אסורה ועומדת וכיון דלית לה היתרא אלא בתשמיישן בעלה ע"כ עיקר נדרה הו' לאסור הגאון תשמיישן הלך הכא ודאי ע"כ בעל בכלל בריות הוא. ואיכא נכחי דגרסי ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא נדרי עניו נפש הוא ליפר לה לעולם וה"פ אי אמרת בשלמא דבעל בכלל בריות הוא וכו' אמרה נעולה אינו מן היהודים בעלה נעולה אינו מן היהודים תשמיישן שבה לאסור תשמיישן בעלה המותר לה ועד תשמיישן כל היהודים ומש"ה יפר חלקו בלעד ואם תתגרש תהא נעולה מן היהודים משום דהו' דברים שבין לבינה שאינו מפר לאחרים ועד תשאקנה לעיל [ע"ש:] אלא אי אמרת דבעל לאו בכלל בריות הוא וכו' אמרה נעולה אינו מן היהודים אינו הבעל בכלל א"כ אי אפשר לומר דמתשמיישן קאמרה דהא צלל נדרה ונמי מיתסרא דהנחת תשמיישן אלא ע"כ נעולה אינו מן הגאון תשמיישן קאמרה ר"כ נדרי עניו נפש אינו ויפר לה לעולם דהא אסיקנא צריש פירקין [ע"ש] דמפר בין לעלמנו בין לאחרים דליכא למימר נעולה אינו מן הגאון תשמיישן של יהודים צעודן שלהן קאמרה אצל אי זין להו בעל מותרת בהן דא"כ אמאי יפר חלקו ומפרקין שאני הכא דמוכחא מילתא דהיתרא קאסרה נפשה דנעולה אינו מן היהודים תשמיישן משמע ולא הגאון תשמיישן דבעלמא בעל לא הו' בכלל בריות הכא הו' משום דלאמרינן נדרי עניו נפש הוא האילו ולכשתתגרש או תתאלמן לא

נטולה אני מן היהודים מותרת אני מהם מתשמישן שלא יהיה שום יהודי ממנה (לעיר) [ע"ש:] אין אדם צריך לקרות שם על מעשר עניו של דמאי. דלאמרינן (פוטו מת.) דיומן כהן גדול שלח צבל גדול ישראל ויבא את עמי הארץ משורין על המעשרות חוק מתרומה גדולה, אמר להן לישראל בני כסף שהתרומה במיתה כך הטבל במיתה. עמד ומקן הלוקח מהם הארץ יפריש כל המעשרות ומעבדן לעלמו ואוכל, מעשר ראשון שהיה מותר לזרים, ומעשר שני אוכלו בירושלים, ואם שנת מעשר שני הוא מתקור ר' אלעזר ומכמיו, וקאמר ר"א דלא לנא פשיטא אפרכי מהפק דלא נריך, אלא אפילו לקרות עליו את השם ולומר מעשר עני של כרי זה יהא צפוטו או דצדומו נמי לא נריך (מכות טו:).

פירוש הרא"ש

והתנן בתפוחא אני מן היהודים ב"י ה"ג ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא חלקו אמאי נריך להפר דמי שאינו בכלל בריות גם אינו בכלל יהודים וא"כ חלקו אמאי נריך להפר והרי לא אסרה נפשה עליו: שאני הו' דבובחא מילתא ב"א דבעלמא לא הו' בעל בכלל בריות הכא מוכחא מילתא דהו' בכלל יהודים שאינה זריכה לאסור עמיה אלא מני שהיא מותרת לו וי"א ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא נדרי עניו נפש אינו נריך לעולם וי"א דאי בעל לא הו' בכלל בריות א"כ נעולה אינו מן היהודים לאו לענין תשמיישן קאמרה דנדלוהי הכי אסורה להם אלא לענין הגאון קאמריה שאסרה הנאה עולם עליה והו' נדרי עניו נפש יפר נעולה לעולם וי"א דאי בעל לא הו' בכלל בריות א"כ נעולה אינו מן היהודים לענין תשמיישן קאמרה וי"א דאי בעל לאו בכלל בריות הוא וכו' אמרה נעולה אינו מן היהודים ע"כ דעתה הו' שהיא בעל בכלל אסורא דהיתרא קאסרה נפשה דצאיסורא למה לה למיסק כבר אסורה ועומדת וכיון דלית לה היתרא אלא בתשמיישן בעלה ע"כ עיקר נדרה הו' לאסור הגאון תשמיישן הלך הכא ודאי ע"כ בעל בכלל בריות הוא. ואיכא נכחי דגרסי ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא נדרי עניו נפש הוא ליפר לה לעולם וה"פ אי אמרת בשלמא דבעל בכלל בריות הוא וכו' אמרה נעולה אינו מן היהודים בעלה נעולה אינו מן היהודים תשמיישן שבה לאסור תשמיישן בעלה המותר לה ועד תשמיישן כל היהודים ומש"ה יפר חלקו בלעד ואם תתגרש תהא נעולה מן היהודים משום דהו' דברים שבין לבינה שאינו מפר לאחרים ועד תשאקנה לעיל [ע"ש:] אלא אי אמרת דבעל לאו בכלל בריות הוא וכו' אמרה נעולה אינו מן היהודים אינו הבעל בכלל א"כ אי אפשר לומר דמתשמיישן קאמרה דהא צלל נדרה ונמי מיתסרא דהנחת תשמיישן אלא ע"כ נעולה אינו מן הגאון תשמיישן קאמרה ר"כ נדרי עניו נפש אינו ויפר לה לעולם דהא אסיקנא צריש פירקין [ע"ש] דמפר בין לעלמנו בין לאחרים דליכא למימר נעולה אינו מן הגאון תשמיישן של יהודים צעודן שלהן קאמרה אצל אי זין להו בעל מותרת בהן דא"כ אמאי יפר חלקו ומפרקין שאני הכא דמוכחא מילתא דהיתרא קאסרה נפשה דנעולה אינו מן היהודים תשמיישן משמע ולא הגאון תשמיישן דבעלמא בעל לא הו' בכלל בריות והיינו

לעולם בעל לאו בכלל בריות הוא והאי דנריך להפר חלקו כר"ג לעיל ג"כ היהא שלא אציט מתקור ר"ג לפוס ריהטא דעלמא בעל בכלל בריות הוא ולקן דמקו לעשות גירסא אחרת: אין אדם צריך לקרות שם למעשר עני של דמאי. הלוקח תפוחה מע"ה נריך להפריש מעשר ראשון ומעשר שני מהפק אלל מעשר עני כ"ז